

Tunyogi Csapó Gábor

Szellem a cellában

Előjáróban: Kitalált történeteknek hihetőeknek kell lenniök, ha a szerző nem akarja, hogy bolondnak vagy legálábbis bohócnak tartsák. Mit tegyen viszont a jámbor krónikás, ha egy valódi történet hihetetlen? Nos: vagy hallgat, vagy ha egyáltalán leírja, akkor azt, ami, és úgy, ahogy történt, közben mindig Shakespeare Hamletjének szavait tartva figyelemben:

*„Több dolgok vannak földön és egen,
Horatio, mintsem bölcselmetek
Álmodni képes.”*

(Arany János fordítása)

Az asztal rendkívül hasznos bútordarab, ezt azonban csak az tudja igazán, akinek nincs hová letennie a bádoggcsajkát, ha egyszer igazán forró az étel. Még szerencse, hogy szép hazánk leghírhedtebb fegyházának 263. számú cellájában csak nagyon ritkán kaptuk forrón az ételnek nevezett micsodát.

Ennek ellenére nagyon meg tudtuk becsülni az asztalkát, amelyet 1953 tavaszán két mogorva őr tolt a cellánkba, holott az új bútordarab komoly közlekedési akadályt is jelentett. A cellát ugyanis eredetileg két személyre tervezték volt, s mi hatan éltünk (éltünk?) benne. No, de ne legyen túlságosan igényes az ember.

Később soha nem tudtuk kideríteni, ki jött az ötletre. Laci biztosan nem, vagy ha mégis, soha be nem vallotta volna, hiszen olyan büszke volt mindig racionális gondolkodására, nem is ok nélkül, mert az esze valóban úgy vágott, mint a borotva. Iván? A még csontsovány állapotban is zömök Iván, akinek már az első kihallgatás során összetörték az orrán a szemüvegét, s valószínűleg megsértették a szemét is, mert azóta örökké pislogott, zavartan, ravaszul vagy elkeseredetten, de soha nem álmodozón... Nem, Iván biztosan nem. És Csaba? Nevetséges! Csaba fejében matematikai rend uralkodott, odakint kitűnő statisztikus volt, a számok világának mestere, az akkor még pelenkás bébiknek számító elektronikus agyak első bábáinak egyike, de ami a fantáziát illeti? Nem, Csaba soha nem jött volna ilyen ötletre. Zoli? Igen, ő a leggyanúsabb, mert a fantázia, ami az előbbieknél hiányzik, nála kimondottan túlteng. Jancsit, hallgatag filozófusunkat meg sem érdemes említeni ebből a szempontból, ő méltóságán alulnak tartotta, hogy leereszkedjék az anyagi világ kézzelfogható dolgaihoz, márpedig az asztal nyilván ezek közé tartozott. Marad tehát Zoli, ha magamat nem számítom, de kihagyhatom-e magamat? Annyit beszélünk arról, hogy mi mindenre lehet használni egy asztalt! Nem mernék megesküdni rá, hogy nem én említettem elsőnek a táncoltatást.

Nem mindegy azonban, ki mit mondott? Az egyszer eljött szó gyűrűket ver, mint a vízbe dobott kavics. S egy este ott kuporogtunk az asztal mellett, láncot alkotván a deszkalapra fektetett, a hüvelyk- és a kisujjak hegyével érintkező kezekből.

Senki nem vette persze komolyan a dolgot. Inkább csak azt akartuk tudni, hogy egyáltalán... És eleve határt szabtunk a kísérletnek: egy óráig akartuk fenntartani a láncot. A dolog azonban meglehetősen kényelmetlennek bizonyult: Laci meg én az egyik alsó priccsen ültünk, csaknem kétrét görnyedve; velünk szemben Iván és Csaba kuporgott ugyanúgy, Jancsi és Zoli az asztalka keskeny végénél térdelt. Így aztán tíz perc után elhatároztuk, hogy fél óra bőven elég lesz, de alig született meg ez a döntés, amikor

Jancsi oldalán megemelkedett az asztal vége, majd jól hallható koppanással visszaesett a kőpadlóra: Takk.

– Ki hülyéskedik? – mordult fel Jancsi.

– Te hülyéskedsz – utasítottam rendre. – Megállapodtunk abban, hogy nem csalunk.

Hallgattunk s izgatottan vártunk. Régóta tudtuk, hogy minden szempontból bízhatunk egymásban, most mégis gyanakvó pillantásokat váltottunk. Kétségeink azonban hamarosan eloszlottak: az asztal néhány perc múlva újra megemelkedett, ezúttal ott, ahol Zoli térdelt.

– Próbáljuk óvatosan visszanyomni – vezényelt Laci fojtott hangon. Gépiesen engedelmeskedtünk, s azonnal éreztük az ellenhatást: az ismeretlen erő megduzzadt, s felfelé emelte a kezünket.

– Jó tíz centiméter a földtől – mondta Zoli, miután akrobatához méltó testcsavarással egy pillantást vetett az asztallap alá.

– Kezeket föl! – vezényelt Laci. Az asztalka visszaesett, ujjaink szétszúrtak, a büvökör megtört.

– És most? – kérdeztem feszülten.

Laci a torkát köszörülte, ami azt jelentette, hogy tudományos elemzésre készül. Ehhez minden joga és képessége megvolt, ezt senki nem tudhatta nálunk jobban. Tanulmányai az élő anyag mikrostrukturájáról s a kromoszómákról 1948 tavaszán nemzetközi szakkörökben nagy feltűnést keltettek, de sajnos ellentétben álltak a Szovjetunióból átvett, áltudományos nézetekkel, így tehát csak nyugati szaklapokban találtak méltatásra, ami az államvédelmi hatóság szemében természetesen kémkedésnek számított. Laci persze be is vallott mindent, ennek azonban nem szabad nagyobb jelentőséget tulajdonítani. Hiszen valamennyien aláírtuk vallomásunkat, előbb vagy utóbb, ez csak idő kérdése volt. A cella rekordját Laci tartotta tizenöt nappal, utána én következtem, meg Zoli, fejenként tizenkét nappal, Jancsi és Csaba tíz napig bírták, az utolsó helyen Iván állt hat nappal, szerencséjére vagy szerencsétlenségére, ki tudja? Csaba statisztikája szerint ugyanis azokat, akik már az ötödik napon, vagy még korábban vallottak, rendszerint halálra ítélték.

Laci tehát nemcsak képességekkel, hanem hivatalos képesítéssel is rendelkezett. Ebben egyedül Jancsi volt egyenrangú társa, aki mögött tizenkét szemeszter teológia és filozófia állt. Az ő dolguk volt tehát eldönteni, mi történjék a továbbiakban.

– Abból kell kiindulnunk – kezdte Laci óvatosan –, hogy ismeretlen erő jelenlétét állapítottuk meg.

Jancsi a száját nyalogatta, ami nála a legmagasabb koncentráció jele volt.

– Ha ezt tapasztalati ténynek tekintjük – mondta lassan –, s nyilván annak kell tekintenünk, akkor szinte kötelességünk, hogy mint ilyet regisztráljuk, s további vizsgálat tárgyává tegyük.

Ezzel el is lett volna intézve a dolog, a cellában azonban teljes demokrácia uralkodott, Laci tehát rám pillantott.

– Ha már elkezdjük, ne hagyjuk abba – mondtam. – Minden időnkben voltak emberek, akik valami újért többet kockáztattak, mint amennyit mi egyáltalán kockáztathatunk, mert ugyan mit veszíthetünk?

Zoli meg sem várta a kérdő pillantást.

– Mindig szívesen hajóztam volna Kolumbusszal új vizek s partok felé – szavalta szokásos pátoszával. – Mondjátok, egyébként mikor és hol nyílnak előttünk ismeretlen tájak? Húzzátok fel a vitorlákat, hahó!

– Én mindennek örülök, ami új – pislogott Iván.

– Én nem tarom életünket olyan sivárnak, mint te. – Csaba hosszú orra hegyét cibálta, s valamennyien tudtuk, hogy most statisztika következik. – Az eddig együtt töltött 912 napból 729-et érdekesnek találtam, ami 79,93 százaléknak felel meg. Ha meggondolom, hogy korábbi életemben a napoknak csak 21,54 százaléka volt érdekes, és csak 33,46 százaléka nem kimondottan unalmas, akkor... – Itt elakadt, dörzsölgette megcibált orrhegyét. – Szóval... Nem kevésbé... Azt mondanám: igen... Föltétlenül. Sőt: öt csillag...

A kívülállónak ez persze érthetetlen, de mi tudtuk, hogy Csabának nehezebbre esett a beszéd, ha nem számokról volt szó. A csillagokat is ismertük. Csaba megcsillagozott minden öt személyesen érintő eseményt vagy jelenséget, ha nem is nagyon bőkezűen. A hét csillagot – a lehető legmagasabb értékelést – csak az első csók és vallomásának aláírása érdemelte ki; a nászéjszaka csak hatot kapott, le tartóztatása alig három hónappal később már csak hármat, az életfogytiglani ítélet egyet sem. Asztalkánk tehát kimondottan büszke lehetett az öt csillagra.

– Elhatároztuk tehát, hogy további vizsgálat alá vesszük a jelenséget – foglalta össze Laci. – Módszertani javaslatok?

– Barkochba – mondtam. – A kérdezett csak igennel vagy nemmel tud válaszolni.

– Nem egészen! – Zoli felugrott, hogy a térde alá tegye összehajtogatott pokrócát. – Kell még egy jel, mert lehetséges, hogy a kérdezett nem érti a kérdést, vagy nem tud rá válaszolni.

– Rendben van. – Laci bólogatott. – Ki vezeti a vizsgálatot?

– Természetesen te. – A válasz egyhangú volt. Laci lehunyta a szemét, kétszer mély lélegzetet vett.

– Hát akkor kezdjük el – mondta. Valamennyien újra az asztalra tettük a kezünket.

– Ismeretlen barát, itt vagy? – kérdezte Laci, s az asztal szinte azonnal megemelkedett.

– Köszöntünk körünkben – folytatta Laci. – Kérünk, feleljen koppantásokkal kérdéseinkre. Koppants egyet, ha igent, kettőt, ha nemet akarsz mondani, s hármat, ha nem érted a kérdést, vagy nem tudsz válaszolni. Megértettél?

A válasz egyértelmű volt: az asztal megemelkedett, s egyet koppantott: Takk.

– Mi emberek vagyunk. Ember vagy te is?

Ezúttal három koppantás volt a válasz: Tak–tak–takk.

– Hmm... – Laci megütözközve ráncolta a szemöldökét. – Hmm... De... Ember voltál?

– Takk.

– Férfi? – Tak–takk.

– Asszony? – Tak–takk.

– Fiú? – Tak–takk.

– Leány? – Takk.

– Kislány? – vettem közbe, magam sem tudom miért. – Takk.

– Kislányként haltál meg? – Takk.

– Régen halott vagy?

Az asztal hallgatott egy darabig, aztán három óvatos koppantással válaszolt:

– Tak–tak–takk.

– Nem érti a kérdést – mormoltam. Laci rendreutasító pillantást vetett rám.

– Itt éltél, ezen a helyen? – Takk.

– Itt is haltál meg? – Takk.

– Ebben a cellában? – Tak–takk.

– Egy másik házban? – Takk.

– Állt ez a ház akkor? – Tak–takk.

– Hmm... – Laci összehúzta a szemét, lázasan gondolkodott. – Más ház állt ezen a helyen?

– Takk.

– Ó... És a város... Ismerted a várost? – Takk.

– És a nagy templomot? – Tak–takk.

– Állt már a nagy templom? – Tak–takk.

Nem tehetek róla, halkan füttyentettem. A többiek arcára is kiült a meglepetés, valamennyien tudtuk, hogy a nagy templom és az apátság, amely a város szívét képezte, a tizenharmadik században épült. Laci a száját rágta. De aztán feltette a kérdést, amely valamennyiünket nyugtalanított az egész idő alatt.

– Mindig itt vagy? – Takk.

– Ismersz bennünket, mióta itt vagyunk? – Takk.

Erre a válasza azért mégis kicsit kényelmetlenül érezte magát.

Így kezdődött, 1953 őszén. Nem akarom azonban hosszúra nyújtani a dolgot. Ettől kezdve nem múlt el nap anélkül, hogy ne csevegtünk volna legalább egy-két órát kis barátnőnkkel, ahogy később neveztük a szellemet. Lehetetlen s felesleges is persze visszaadni a végtelen kérdés-felelet játékot, de miután Laci tökélyre fejlesztette a barkochba-technikát, mintegy két év alatt szinte teljes képet alkothattunk kis barátnőnk rövid földi életéről.

A kislány legfiatalabb gyermeke volt egy juhásznak, aki a környéken legeltette nyájait. A juhok száma meghaladta kis barátnőnk számtani ismereteit. Sok, sok juh... Két számár, három kutya, ez világos volt... A házban négyen éltek: az apa, az anya, a kislány meg a legidősebb fiú, aki segített a juhok körül, vadászni járt ijjal meg nyállal, csapdákat állított és faszenet égetett az erdőben. Ezenkívül kétszer egy esztendőben megrakta a kétkerékű kordét juhsajttal, gyapjúval, faszénrel, állatbőrrel, s Budára ment, ahol az öccse fegyverkovácsként dolgozott. Kis barátnőnk nem tudta pontosan, hány testvére volt; két férjezett nővére emlékezett; a legidősebb fiú nőtlen maradt. Az anya betegeskedett, inkább már csak a házban dolgozott, amely mindössze két helyiségből állt. Az élet a felső szobában játszódott le, amelynek egyik sarkában nagy, nyitott tűzhely állt, mint egyetlen berendezési tárgy. Az egyszerű étkeket a ház lakói a kőpadlón ülve költötték el, sötétedéskor mindenki előhozta a birkabőrt a tűzhely mellől, s megagyazott a padlón. A kislány az anyjával a tűzhely mellett, az apa és a fiú rendszerint az ajtó közelében aludt, gondosan ügyelve arra, hogy kéznél legyenek a fegyverek, a fejsze, egy vasszögekkel kivert, nehéz tölgyfabunkó s a fiú íja. A szoba közepén csapóajtó vezetett az alsó helyiségbe, amely voltaképpen csak egy sziklába vájt, kis kamra volt: itt raktározták a juhsajtot, túrót, gyapjút, a kenyeret meg a lisztet, sőt még egy kis boroshordót is, amely azonban rendszerint üres volt.

Az egyszerű, de nem boldogtalan élet hirtelen szörnyű véget ért. A fiú már utolsó budai útjáról nyugtalanító híreket hozott. Lovasokat látott véres karddal, s mindenki tudta, hogy ez háborút jelent. Lent, a folyó mellett egyre gyakrabban vonultak fegyveresek délre, Buda felé. A házacska lakói azonban alig törődtek ezzel, a háború nem az ő dolguk volt. Mindenki végezte megszokott munkáját, a fiú éppen ismét úton volt Budára, amikor váratlanul megjelentek az idegen lovasok, hosszú szőrű, borzas, apró, de szélsébes lovakon, valamennyien fekete bőrpáncélban, hatalmas íjakkal, görbe karddal és hosszú lándzsával felszerelve. Semmi kétség: az Aranyhorda lovasai, akik 1241-ben csaknem az egész ország lakosságát kiirtották...

Az erdőből bukkantak fel, s a következő pillanatban már a nyáj közepén voltak. A juhok rémült bégetéssel szétfutottak, az apa a ház felé szaladt, de néhány lépés után arca bukkott: lapockái közül hosszú nyíl meredt az égre. Az anya hangos sikoltással rohant feléje, de már félúton átütötte vékony testét egy hosszú dárda.

A kislány nem menekülhetett. A ház egyetlen ajtaja előtt már nyeregből ugrottak a lovasok. Gyorsan becsapta tehát a nehéz gerendaajtót, előretolta a reteszt, aztán sietve lemászott az alsó kamrába, amely most szinte teljesen üres volt, hiszen a bátyja csaknem mindent magával vitt Budára. Két kerek juhsajt, egy még megszegetlen kenyér meg az öreg hordócska, ez volt minden. A kislány a hordó mögé bújt.

Hiába. Az idegenek hamarosan feltörték a fenti ajtót, aztán átkutatták a házat, s természetesen megtalálták a csapajtót is.

Négy férfi mászott le a kamrába. Egyikük fölemelte a hordót s dühösen földhöz csapta, amikor érezte, hogy üres. S a hordó mögött ott kuporgott a gyermek.

Kis barátnőnk halálát illetően is készségesen válaszolt minden kérdésünkre. Így megtudtuk a részleteket is, ezekről azonban inkább nem beszélek, hiszen csak azt bizonyítják, ami úgyis mindenki előtt ismeretes, tudniillik, hogy nincs szörnyűbb dúvad az embernél. Csak annyit: a kislányt nem szúrták le, nem fojtották meg, nem verték agyon, egyszerűen meghalt, mert a szegény kis test nem bírta tovább a kínt. Mennyi idős lehetett? Erre nézve nem tudott felvilágosítást adni, de sok apróságból arra következtettünk, hogy nem élhetett többet tizenkét évnél.

Kérdéseink egyébként nem valami szadista élvhajszkodásból fakadtak; Laci és Jancsi tudományosan nyomozott a halál után, de nem sok eredménnyel. A kislány csak annyit tudott, hogy egyszerre vége volt a kinnak, s ő mintegy felülről nézett és látott mindent, a vértócsákba taposott juhsajtokat, a széttört hordót és a négy fekete férfit a meggyalázott, megtiport, megszaggatott leánytest fölé haljva, amelyben azonban már nem volt élet.

Az iszonyú történet rengeteg fejtörést okozott nekünk. Hová lett kis barátnőnk apja és anyja? Erről ő nem tudott semmit. Mi láncolta őt – egyedül őt – a szörnyű esemény színhelyéhez, látszólag örökre? Ez számára érthetetlen kérdés volt. Megpróbálta-e valaha is elhagyni ezt a helyet? Nem. Szeretné elhagyni? Ezt nem tudta; vágy és kívánság különben is ismeretlen fogalom volt számára, ilyen irányú kérdéseinkre mindig három koppantással válaszolt. Jelenlegi létformájára vonatkozólag sem tudunk kiszedni belőle semmit. Az időt nem ismerte, térről és anyagról egészen más fogalmai voltak, mint nekünk. A falak nem jelentettek számára akadályt, az általuk körülzárt teret viszont határtalannak tartotta. Ezt persze mi nem értettük, de minden kérdés csak tovább növelte a homályt. Meg kell mondanom, hogy már kezdett kissé az idegeinkre menni a dolog, amikor 1955 őszén teljesen új dimenziókat fedeztünk fel.

Életünk időközben sokat változott. 1954 tavasza óta ugyanis bennünket, politikai életfogytiglanosokat is beosztottak munkára, ami sok szempontból gazdagabbá tette létünket. Míg azelőtt minden időnket a cellában töltöttük, most napi tíz órán át együtt voltunk számtalan más rabbal, s részeseivé, sőt hordozóivá váltunk egy sajátos, melegségi, vagy mondjuk inkább: földalatti zugkultúrának. Beszélni persze nem volt szabad egymással, de ki törődik

ilyen tilalmakkal, amíg rajta nem csípi az embert? Hamarosan megtanultuk a szemek és az ujjak titkos nyelvét, s az örök háta mögött, sokszor még szeme előtt is egész mondatokat váltottunk egymással anélkül, hogy megmozdult volna a szánk. Így hamarosan új társakra akadunk valamennyien. Laci felfedezte egykori professzorát, aki „antikommunista, tudományos téveszmék terjesztéséért” csak húsz évet kapott, s akivel most folytathatták vég nélküli vitáikat az élő anyag mikrostruktúráiról. Jómagam mesteremre lettem a vaksakban, Csaba lázasan gyűjtötte adatait egyre tökéletesedő börtönstatisztikájához, Jancsi eredménytelenül, de makacsul vitatkozott néhány megrögzött marxistával az emberi együttélés és a társadalom transzcendens jellegéről, Zoli megkezdte a burjánzó börtönirodalom legjobb termékeinek begyűjtését, a pálmát azonban kétségtelenül Iván vitte el, akinek sikerült összekötetést teremtenie a külvilággal; erről azonban később...

Mindéhez persze tudni kell, hogy a hatalmas börtön lakóinak kilencven százaléka nem bűnöző volt, hanem politikai fogoly. A maradék tíz százaléknak tehát nem volt könnyű dolga, s bár a bűnügyiiek csaknem kivétel nélkül kalfaktorként (fűtőként) működtek, besúgó teljesítményük egyenlő volt a nullával. Valamennyien ismertük a dürgést, és ők is tudták, milyen könnyen érhet bárkit is sajnálatos és megmagyarázhatatlan baleset, amely könnyen lehet halálos is... A szimbiózis így egész tűrhetően működött, csak akkor vált veszélyessé a dolog, ha a mi sorainkból került ki az áruló, ami ritkán ugyan, de mégis előfordult, amint látni fogjuk.

Ötvenöt tavaszán megint romlottak a viszonyok. Nemcsak a rúgások és ütések száma nőtt ugrásszerűen, újra megkezdődtek a korábbi zaklatások, ismét bevezették a kurtavasat, s egyre gyakrabban kutatták át a cellákat. Ez utóbbi zavart bennünket legkevésbé, mert a rejték hely, amelyet Zoli gyűjteménye, Csaba statisztikai feljegyzései és Laci tudományos táblázatai számára kitaláltunk, valóban tökéletes volt. Cellánk terméskő falában sikerült megláztatunk egy tömböt, s a mögötte kivájt, mély üreg egész csomó papirusztekercset rejtett. Így hívtuk kissé fellengzősen a WC-papír tekercseket – más papírhoz nem jutottunk hozzá –, amelyekre Zoli utolérhetetlen technikával bolha nagyságú, de jól olvasható betűket tudott rajzolni. Egy-egy tekercs ötven-hatvan könyvoldalnak felelt meg, s 1955 őszéig négy tekercs telt meg költeményekkel, műfordításokkal, szellemtudományi tanulmányokkal; az ötödik elbeszéléseket, novellákat tartalmazott, de még nem volt egészen tele. Persze, ha ezeket a tekercseket megtalálták volna...

Ez volt a helyzet, amikor egy őszi estén – Csaba időszámítása szerint október 11-én – már félig „ágyban” voltunk; a tíz órai, kemény munka után halálos fáradtság húzta tagjainkat, s inkább csak udvariasságból tettem a kezemet könnyedén az asztalra, amely ettől az érintéstől kattogni kezdett, mint a géppuska.

A következő pillanatban minden fáradtság ellenére az asztalka mellett ültünk valamennyien.

– Mondani akarsz valamit, kis barátnőnk? – kérdezte Laci. – Takk.

– Fontos? – Takk.

– Neked? – Tak–takk.

– Nekünk? – Takk.

– Sürgős? – Takk.

– Hát ez meg mi akar lenni már megint? – mérgelődött Iván.

– Kérdezz, kérdezz! – sürgettem Lacit.

– Hát ha tudnám, hogy mit kérdezzek! – Laci tanácstalanul nézett maga elé. Az asztalka vadul toporzékol, ami azelőtt soha nem fordult elő. – Jó, jó, – mormolta Laci megnyugtatóan, – engedj gondolkodni.

– Veszély? – Takk.

– Hmm... Itt? A cellában? – Takk.

– Kívülről? – Takk.

– Jönnek? – Takk.

– Kutatás? – Takk.

– Na és! – Laci felnevetett, s mindnyájan megkönnyebültünk. Az asztalka azonban tovább toporzékol.

– Te jó ég! – Zoli szinte hörgött. – A lyuk! A lyukat keresik? – Takk.

– Na, azt kereshetik. – Jancsi mérgelődve visszamászott az ágyára. Zoli azonban olyan izgatott volt, amilyenek még soha nem láttuk.

– Meg... Meg tudják találni? – Takk.

– Úristen! Ezek az átkozott disznók!

– Idióta! – sziszegte Laci. – Fecsegtél?

– Mindenkinek mindenben igaza van, de ez most nem segít rajtunk – mordultam közbe. – Az a kérdés, mit tehetünk.

– Mindent kiszedni! – vezényelt Laci. – Ha ismerik a lyukat, és üresen találják, talán...

Megértettük. Sovány esély, de jobb, mint a semmi. Sok időnk nem volt gondolkozni, mert már hallottuk a folyosókat lezáró, nehéz rácsajtó csörömpölését.

– Minden cellát átkutatnak? – kérdezte még Laci. – Takk.

Ez érthető volt. Ha egyenesen hozzánk jöttek volna, mindenki azonnal tudta volna, hogy árusítás van a dolog mögött, s ezt a látszatot természetesen kerülni kellett. A mi cellánk a tizenharmadik volt, akármennyire tessék-lás-sék kutassanak a többieknél, volt még egy kis időnk.

Villámgyorsan és nesztelenül elemeltük a baloldali ágyakat a faltól. A kérdéses kőköcka az ágyoszlop mögött volt; kicsit kényelmetlen, de biztonságosabb megoldás. Zoli elővarázsolta a fémfűrészlapból készült, lapos vésőt, amelynek segítségével ki lehetett emelni a kötőböt, persze csak akkor, ha az ember tudta, hol az a szabad szemmel alig látható, keskeny rés, ahová be kell csúsztatni a vésőt.

Zoli természetesen tudta. A nehéz kőköckát maga mögé tette, s máris hátranyújtotta az első tekercest.

Pillanatnyilag egyedül álltam mögötte, a többiek már a szalmazsákjukat bontogatták. Elvettem Zolitól a tekercest, s ebben a pillanatban az asztal újra toporzékolni kezdett.

Sugallat volt, vagy csak egyszerű véletlen? Az asztalra tettem a tekercest. Laci utánakapott, és a semmibe markolt. Zolit kivéve valamennyien láttuk, mi történt. Iván hisztériásan vihogni kezdett, Csaba a fejéhez kapott.

– Vannak dolgok ég és föld között... – suttogta Jancsi.

– Na mi van? – sürgetett Zoli. Hátranyújtotta a második tekercest, anélkül, hogy visszafordította volna a fejét. Mint mindig, most is Laci kapcsolt leggyorsabban.

– Az asztalra! Mindent! – sziszegte.

Engedelmeskedtem, mint az alvajáró, s dülldő szemmel néztük, hogy tűnik el egyik tekerces a másik után, feloldódván a semmiben.

A lyuk gyorsan kiürült. Zoli a helyére illesztette a kőköckát, s gyorsan visszaemeltük az ágyakat a fal mellé.

– A kulcs! – suttogta Laci. – Ide a kulcsot is! – Kirántotta a kulcsnak becézett vésőt Zoli kezéből, s az asztalra dobta, ahol ez a tárgy is követte a többit: eltűnt nyomtalanul.

– Hé! – Zoli majdnem kiabált. – Hol? Hová?!

– Semmi kérdés! – Laci suttogott, de még így is remegett a hangja. – Ágyba, de gyorsan! Köszönöm, kis barátnőnk – tette még hozzá, de akkor már a fejünkre is húztuk a takarót.

Legfőbb ideje, mert a következő percben már fordult a kulcs a zárkánk ajtajában.

– Ellenőrzés! Kilépni!

Természetesen hiba lett volna azonnal felugrani. Az ember ilyenkor lassan emeli fel a fejét, bambán pislog, elharpapott szitkokat mormol. Ismertük a játékszabályokat. Így csaknem három percig tartott, míg előírászerűen álltunk a cella előtt: anyaszült meztelenül, karunkat magasba nyújtva, terpeszállásban, háttal a cellának, amelyben közben már megkezdődött a keresés.

Végzetes hiba lett volna a szalmazsákokba dugni a dolgot, mert először a hagyományos módszerekkel kutattak: kirázták a ruhadarabokat, átgyúrták a szalmazsákokat, csak ezután kopogtatták végig a falakat. A helyet, ahol a kő egy árnyalattal másképp csengett, soha meg nem találták volna, ha nem tudták volna pontosan előre, hol s mit keressenek.

– Hátra arc!

Megfordultunk, leeresztettük a karunkat, s nagyot nyelünk. Cellánk ajtajában Popsi állt, hájasan és diadalmasan, a ház politikai főfelügyelője, nem egészen tiszteletteljes csúfneve ellenére a felsőbbbőség legfélelmetesebb képviselője, aki előtt az őrszemélyzet is reszketett. Személyes megjelenése egy szokványos kutatásnál legalábbis szokatlan volt.

– Cellaparancsnok! Kilépni!

Laci szó nélkül előrelépett.

– Belépni!

Kilépni! Belépni! Ezt a játékot is ismertük. Laci belépett a cellába, ettől kezdve csak a hátát láttuk, valószínűtlenül hosszú, sovány, meztelen hátát, de hallottunk minden további szót.

– Mondja, cellaparancsnok, mi ez?

– Nem tudom, mire gondol, ezredes úr. – Popsi nagy súlyt helyezett arra, hogy a rabok ezredesnek és úrnak szólítsák.

– Nem tudja? Nem tudja! Erre gondolok, erre! – A csengett kopogásból arra következtettünk, hogy Popsi valami fémtárggyal verte a falat. – Nem tudja, mi ez? Igazán nem?

– Kő – válaszolta Laci. – Amennyire meg tudom ítélni, bazaltkő. Vulkanikus eredetű, összetétele...

– Kuss! Az összetétele nem érdekel! Mi van a kő mögött?

– Honnan tudnám, ezredes úr? Ezt a házat nem én építtettem.

– Nem? Igazán nem? Azt én is tudom. De hallja? – Újabb kopogás következett. – Hallja a különbséget?

– Nem – mondta Laci, s szerényen hozzátette: – De én nem is vagyok Toscanini.

– Micsoda maga nem? – üvöltött Popsi, s mi alig tudtuk visszatartani a röhögést. Ebben azonban a kérdés nyelvteni ficamának alig volt szerepe. A hetekig tartó kísérletekre kellett gondolnunk, melyek során megállapítottuk, hogy

Toscanini abszolút hallásával kellene rendelkeznie annak, aki kopogtatás segítségével megsejthetné a rejtkehelyet a kötőmb mögött. Az, hogy Popsi sose hallott Toscaniniról, természetes volt, de hogy üvöltött? Még mindig nem tudta, hogy az életfogytiglanosokat a lehangosabb ordítás sem ijesztheti meg?

– Szóval nem akarja kinyitni a pofáját? – bömbölt Popsi, aztán nagyot nyelt, s hirtelen szelídre kapcsolott. – Nézzé, két percet adok magának. Gondolja meg. De ha... – Itt újra kieresztette a hangját. – Ha akkor se beszél, kurtára veretem, míg ki nem nyitja a száját, maga hosszú disznó!

Tudtuk, hogy Laci arcában izom se rándult, de láttuk, hogy a háta megfeszült. Néhány hónap óta nyugtalankodott a szíve, és a „szívesek” könnyen elhaláloztak a kurtavasban. Azt is tudtuk azonban, hogy Lacit ez sem befolyásolja; az életfogytiglani börtön gyorsabb vége senkit sem rémített túlságosan. Főlöszleg idő és energiapazarlás volt tehát az egész, de Popsi tisztességesen kívárta a két percet, közben tüntetően az órájára bámult.

– Na?

– Nincs mit mondanom, ezredes úr.

– Na jó. Visszalépni.

Laci szabályos hátraarcot csinált, és visszatért közénk. Popsi alakja most kitöltötte az egész cellaajtót.

– A legrohadtabb banda az egész házban – sziszegte gyűlölettel telve. – Nem is tudom miért, de egy utolsó sánoszt adok maguknak. Értették?

Hallgattunk.

– Azt kérdeztem, hogy értették-e? – bömbölte Popsi.

– Igenis, ezredes úr – feleltük egyhangúan.

– Remélem, a maguk érdekében. Nézzék: a maguk cellájában raffinált rejtkehelyet fedeztem fel. Mielőtt kinyitatom, kérdezem magukat: Ki csinálta, és mi van benne? Aki erre a kérdésre válaszol, enyhébb megítélésben részesül. Két percet kapnak.

Újra az óráját nézte. Mi megvetően hallgattunk. Soha nem tanul ez az ember?

– Na jó. A két perc letelt. Maguk akarták így. Vegyék ki a követ! – kiáltotta a válla fölött a cellába. Ő maga azonban nem mozdult az ajtóból, élesen figyelt bennünket. – Na, kivettétek?

– Nem mozdul, ezredes elvtárs.

– Idióta banda! Nem mozdul. Mi az, hogy nem mozdul?

– Most! Most húzd! Egyenesen, te barom! – mondta egy másik hang a cellában.

– Na, meglesz már végre?

– Igenis, ezredes elvtárs.

– Mi van mögötte?

– Egy mély lyuk, ezredes elvtárs.

– Mi van a lyukban? – Kis szünet következett.

– Semmi, ezredes elvtárs. A lyuk teljesen üres.

Popsi megpördült, mintha hátulról fenébe szúrták volna, és berohant a cellába. Amikor újra megjelent az ajtóban, zsebkezdővel tisztogatta a zubbonya ujját, gyilkos pillantással mért végig bennünket, de nyilván tudta már, hogy elvesztette a játszmat.

– Szétszedni az egész istállót! – sziszegte maga mögé. – A szalmazsákokat, fejpárnákat, mindent. Még egyszer végigkopogtatni a falat. Minden követ! Minden centimétert! És addig kurtavasba a bandát!

Ezzel számolnunk kellett, s igyekeztünk méltósággal viselni a dolgot. A kurtavas azonban nem kimondottan kényelmes; Iván egyre hangosabban, Laci egyre halkabban lélegzett; amikor mintegy másfél óra múlva feloldoztak bennünket, mindkettőjüket támogatni kellett, s ez ellen most kivételesen az örök sem szóltak semmit.

Popsi szétterpesztett lábakkal állt a cellaajtóban, arcán széles vigyorral.

– Le a kalappal! De korábban kellett volna felkelni az uraknak. Mindent megtaláltunk. Van valakinek valami mondanivalója?

A gyomruk összeszorult, de nem hiszem, hogy az arcunk elárult volna bármit is. Bizonyos gyakorlat kell ahhoz, hogy az ember ne dőljön be ilyen trükköknek.

– És mi az a minden, ezredes úr? – kérdezte fáradtan Laci.

– Disznók! Disznók! – hörögte Popsi, és elégedett művi-gyora dühös vicsorgássá torzult. – De megálljanak! Mert jön még a nap, amikor...

Elfulladt a dühtől, és faképnél hagyott nemcsak bennünket, hanem az embereit is.

– Mars a cellába – mondta az ügyeletes őrparancsnok szinte barátságos hangon. Popsit az örök is utálták; szemükben káröröm világított, és elismerés, mely utóbbi félreérthetetlenül nekünk szólt.

A vad zürzavarból mindenekelőtt két üres szalmazsákot rángattam elő. A többiek kézzel-lábbal szabaddá tettek annyi helyet, hogy Ivánt és Lacit lefektethettük. Laci először okvetetlenkedett, minden áron segíteni akart, de nekem igazán elegendő volt erre a napra, dühösen ráfordultam, s erre nyugton maradt.

Elsőnek kettőjük fekhelyét hoztuk rendbe. Iván fel sem ébredt, amikor a priccse emeltük, Laci azonban még nem aludt, s az arca nagyon nem tetszett nekem.

– Hogy vagy? – kérdeztem aggódva.

– Túl fogom élni – válaszolt fáradt mosollyal –, sajnos...

– Ne beszélj hülyeségeket! – Buzgón masszíroztam a szíve táját, ami láthatóan jót tett neki. Lélegzete meggyorsult, s lassan feloldódott arcában a görcs.

Jó óráig tartott még azután, amíg a magunk dolgait is rendbe szedtük. Vadul dolgoztunk valamennyien, de Zoli közben nyugtalankodott.

– De most igazán szeretném tudni, hol vannak a...

– Sehol nincs semmi – morogtam közbe. – És ha mégis, akkor Isten tudja, s talán kis barátnőnk. Én csak annyit láttam, hogy a kézzelfogható matéria feloldódott a semmibe, és ez normális embernek is elég lenne a megőrüléshez...

– Normális embernek igen – vihogott Zoli –, de te nem örültél meg...

– Honnan tudod? – hördültem fel. – Most jobb, ha befogod a szád...

Zoli azonban nem tudott nyugodni. Amikor végre elkészültünk, s az asztalka is a szokott helyén állt, lekuporodott, és az asztallapra tette a kezét. Kis barátnőnk azonnal jelentkezett.

– Kis barátnőnk, nagyon, nagyon köszönjük, amit tettél. Nálad vannak a dolgaink? – Tak-takk.

– Te jó ég! – nyögött fel Zoli. – Hát akkor... De tudod, hogy hol vannak? – Takk.

– Hol? Itt, itt a cellában? – Takk.

Zoli kétségbeesetten rázta a fejét, és segélykérően pillantott körbe.

– Úgy látszik, a tér rendelkezik titkos zsebekkel, amelyekről nekünk fogalmunk sincs – mormolta Laci gyöngé hangon. – De a középkori fekete mágia írásai... Valami rémlík... És kíváncsi vagyok... – Hangja elhalt, mert minden átmenet nélkül hirtelen elaludt.

– A negyedik dimenzió – motyogta Jancsi már az ágyán. – Rendkívül érdekes téma, de nem mára...

Zoli azonban még mindig furkálódott.

– Ott maradhat minden, ahol van? – Takk.

– És visszakaphatjuk, ha kérjük? – Takk.

Ezzel végre Zoli is megelégedett, fölmászott az ágyára s a következő pillanatban aludtunk valamennyien, mint a holtak.

(Folytatjuk)